

Дундговь аймаг дахь
Төрийн аудитын газар

ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

“ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН САЛБАРЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖИЙН
ХӨРӨНГИЙН АШИГЛАЛТ, ҮР ӨГӨӨЖ”-Д ХИЙСЭН
ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН

АУДИТЫН КОД: /ДУА-2023/25-10-ШТА-ГА/

Дундговь дахь Төрийн аудитын
газрын дарга, тэргүүлэх аудитор
Р.Мөнхтогтох Утас: 70592439

Аудитын менежер: Х.Наранцацрал
Утас: 70592225

Цахим хаяг: dundgovi@audit.gov.mn

Ахлах аудитор Т.Батсайхан

Аудитор Б.Гантуяа Утас: 7059-2208,

Энэхүү аудитын тайлантай холбоотой нэмэлт
мэдээллийг дараах хаягаар авна уу. Цахим
хуудас: www.audit.mn

**“ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН САЛБАРЫН ЗЭЭЛ, ТУСЛАМЖИЙН ХӨРӨНГИЙН
АШИГЛАЛТ, ҮР ӨГӨӨЖ”-Д ХИЙСЭН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН АУДИТЫН
ХУРААНГУЙ ТАЙЛАН**

Огноо: 2023.05.16

Нэг. Ерөнхий мэдээлэл

Аудитын код:	ДУА-2023/25-10-ШТА-ГА	Шалгагдсан байгууллага, нэгжийн	Аймгийн Засаг дарга, АЗДТГ-ын ХОХБТХ
Аудитын нэр:	“Хөдөө аж ахуйн салбарын зээл, тусламжийн хөрөнгийн ашиглалт, үр өгөөж”		
Аудит хийсэн бүтцийн нэгжийн нэр:	Дундговь аймаг дахь Төрийн аудитын газар	Аудит хийсэн баг, албан тушаалтан:	Аудитын 3-р нэгж

Хоёр. Аудитын үр дүн:

2.1 Аудитын зорилго, хамрах хүрээ:

Хөдөө аж ахуйн салбарын зээл тусламжийн хөрөнгийн ашиглалт, үр өгөөжид гүйцэтгэлийн аудит хийж, дүгнэлт гарган зөвлөмж боловсруулж, дүнг холбогдох байгууллага, албан тушаалтанд танилцуулж, иргэд олон нийтэд мэдээлэхэд аудитын зорилт чиглэгдсэн.

Уг зорилтыг хангахын тулд дараах чиглэлээр аудитыг гүйцэтгэсэн. Үүнд:

- ✓ Засгийн газрын шугамаар авсан зээлийг үр дүнтэй ашиглаж байгаа эсэх,
- ✓ Хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас авсан тусламжийн хөрөнгийн ашиглалт үр өгөөжтэй байгаа эсэх,
- ✓ Зээл, тусламжийн хөрөнгийн ашиглалтад тавих хяналтын тогтолцоо үр нөлөөтэй эсэх.

Аудитыг Засгийн газрын шугамаар болон хандивлагч орон, олон улсын байгууллагаас хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарт олгосон гадаад зээл, тусламжийн мэдээ, төслийн нэгжийн үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайлангууд, дамжуулан зээлд хамрагдсан аж ахуй нэгж, байгууллагын зээлтэй холбогдох үйл ажиллагааны мэдээлэл, тайлан, бусад нотлох баримт материалд үндэслэн хийсэн.

Аудитыг Аудитыг гүйцэтгэлийн аудитын стандарт АДБОУС 100, 300, 400, 3000-3100, 4000, Монгол улсын аудитын стандарт MNS 6817-5:2020, гүйцэтгэлийн аудитын зарчим MNS 6817-6:2020, холбогдох албан тушаалтнуудтай ярилцлага хийх, асуулга лавлагаа, тодруулга авах, байгууллагын худалдан авалт хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны болон санхүүгийн тайлан бусад шаардлагатай баримт материалд тулгуурлан дүн шинжилгээ хийх бөгөөд аудитын хөтөлбөр, горим, асуудлын шинжилгээ, шалгах хуудасны дагуу нотлох зүйл цуглуулж, аудитын дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулсан.

2. Аудитын дүн:

А. БҮЛЭГ 1. Хөдөө аж ахуйн салбарт олгосон зээлийн хөрөнгийн ашиглалт, хэрэгжилт үр дүнтэй ч гэрээний үүргийн биелэлтийг дүгнэж ажиглаагүй байна.

А.2.1. Зээлийн хөрөнгийг ашиглагч гэрээнд заасан үүргээ тогтоосон хугацаанд бүрэн биелүүлсэн байна.

2019-2023 онуудад Дундговь аймгийн Хөдөө аж ахуйн салбарт нийт 110.0 сая төгрөгийн зээл, 6,421.5 сая төгрөгийн тусламж олгогдсон байна.

“Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлага хөгжил” төслийн хүрээнд Дундговь аймгийн Адаацаг сумын Бага газрын чулуу жуулчны баазад саалийн ямаа авах, цагаан идээ үйлдвэрлэх зориулалтаар 10.0 сая төгрөгийн Төрийн банкны зээлд хамрагдсан, одоогийн байдлаар хугацаа хэтэрсэн үлдэгдэлгүй, зориулалтын дагуу зарцуулж, зээлийн хэвийн ангилалд 6.7 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Мөн эрүүл ахуйн шаардлагад нийцсэн мал нядлагааны үйлдвэр байгуулах зориулалтаар Азтай маамнууд ХХК Төрийн банкнаас 100.0 сая төгрөгийн зээл авч зээлийн эргэн төлөлт хуваарийн дагуу хэвийн төлөгдөж, 65.4 сая төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Сангийн сайдын 2015 оны 196 дугаар тушаалаар баталсан “ЗГ-ын гадаад зээлийн хөрөнгийг ашиглах, эдгээр хөрөнгөөр санхүүжих ТАХ-г хэрэгжүүлэх, зохион байгуулах, санхүүжүүлэх, хяналт тавих, үнэлэх журам”-ын 10.1.26-д төсөл хэрэгжиж дууссаны дараа төслийн үр нөлөөний үнэлгээг хараат бус мэргэжлийн байгууллагаар хийлгүүлэн, тайланг Удирдлагын мэдээллийн системд оруулахаар заасан боловч үнэлгээ хийлгэж мэдээлсэн зүйлгүй байна.

Засаг захиргааны дээд байгууллагын шийдвэр хэрэгжихгүй байх, хэрэгжүүлсэн төсөл арга хэмжээний үр дүнгийн талаар иргэд олон нийтэд мэдээлэл хомсдох үр дагавартай байгаад дүгнэлт хийж ажиллах нь шаардлагатай байна

Б. БҮЛЭГ 2: Хөдөө аж, ахуйн салбарт хэрэгжүүлсэн тусламж олон нийтийн хэрэгцээ шаардлагыг хангаж байгаа боловч зарим хөрөнгийг зориулалтын дагуу ашиглаагүй, үр дүнг тооцож ажиллаагүй байна.

Б.1.1 Тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээ нь урт, дунд, богино хугацааны бодлогыг дэмжиж байна.

Дундговь аймгийн хэмжээнд Хөдөө аж ахуйг дэмжих зорилгоор Дэлхийн банк , Азийн хөгжлийн банк , Нэгдсэн үндэсний байгууллагын хөдөө аж ахуйн байгууллага, Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлага хөгжил төслийн санхүүжилтээр нийт 6,421.5 сая төгрөгийн 8 төсөл арга хэмжээ хэрэгжсэн байна.

Тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээнүүд Аймгийн Засаг даргын 2020-2024 онд үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан-3, аймгийг хөгжүүлэх 2020-2025 оны үндсэн чиглэлд тусгагдсан-3 зорилтуудыг дэмжсэн байна.

Б.1.2. Аймгийн хэмжээнд хөдөө аж, ахуйн салбарт хэрэгжсэн тусламж нь тус салбарт шаардлагатай хөрөнгүүд нийлүүлэгдсэн байна.

Аймгийн хэмжээнд хөдөө аж, ахуйн салбарт хэрэгжсэн тусламжууд тус салбарын хэрэгцээ шаардлагыг хангаж байна. Үүнд:

1. Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлага хөгжил төслийн санхүүжилтээр 2019-2023 онд хэрэгжүүлсэн 2,975.7 сая төгрөгийн төсөл арга хэмжээ нь бэлчээрийн усан хангамжийг нэмэгдүүлэхэд сумдад 40 худаг, ган, зудтай үед өвс тэжээлийн нөөцийг нэмэгдүүлэх, түүнийг хадгалж хамгаалахад 4-н өвс тэжээлийн агуулах, малын халдварт өвчлөөс урьдчилан сэргийлэхэд зориулж 26 угаалгын ванн, бэлчээрийн доройтлоос хамгаалахад огтоно устгалын 30 тоног төхөөрөмж, хүнсний ногоо хадгалах зоорь зэрэгт зориулагдсан байна.
2. Азийн хөгжлийн банкны тэжээлийн тогтвортой менежмент төслийн хүрээнд тэжээлийн ургамал тариалах сургалт зохион байгуулж, үрээр хангаж, трактор дагалдах хэрэгслүүд, шинэ компьютер олгосон, инженерийн хийцтэй 5 худгийг гаргасан байна.
3. Шинэ хөдөө төслийн хүрээнд газар тариалангийн чиглэлээр 297.7 сая төгрөгийн трактор дагалдах хэрэгсэл, хүлэмж дагалдах хэрэгслүүд, ноос хяргах төхөөрөмж, явуулын пункт, ванн, тэжээлийн ургамал тариалах зориулалтаар трактор, анжисны хамт хуваарилан олгосон байна.
4. Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх төслийн хүрээнд орон нутагт ажиллаж байгаа хувийн малын эмч нарт зориулсан багц цагийн сургалтыг зохион байгуулсан байна. Тус төслийн хүрээнд ган зудын хохирлыг бууруулах зорилгоор 2,778 тн савлагаатай хүчит тэжээлийн дэмжлэгийг тус үзүүлсэн байна.

Хэдийгээр дээрх төсөл арга хэмжээнүүдийн үр дүнд хөдөө аж ахуйн салбарт хэрэгцээ шаардлагатай хөрөнгүүд бий болсон боловч Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлага хөгжил төслийн 119.0 сая төгрөгийн санхүүжилттэй хүнсний ногооны зоорь, Шинэ хөдөө төслийн 49.9 сая төгрөгийн тэжээлийн ургамал тариалах тракторыг зориулалтын дагуу ашиглаагүй байна.

Төслийн хүрээнд нийлүүлэгдсэн хөрөнгүүд зориулалтын дагуу ашиглагдахгүй, үрэгдэн шамшигдах, хадгалалт хамгаалалтгүй болох эрсдлийг бий болгож байгаа тул дээрх хөрөнгүүдийг зориулалтын дагуу ашиглаж, эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

Б.2.1. Шинэ хөдөө төслийн хүрээнд нийлүүлэгдэх тоног төхөөрөмжийн хугацаа 56 хоногоор хэтэрсэн байна.

Шинэ хөдөө төслийн хүрээнд хэрэгжсэн 704.0 сая төгрөгийн ноос хяргах төхөөрөмж, явуулын пункт, ванныг нийлүүлэх “Сорьц хаус” хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанитай байгуулсан гэрээ 2023 оны 06 дугаар сарын 15-ны өдрөөр дуусгавар болсон байхад 62.0 сая төгрөгийн ноос пресслэгч, цахилгааны эх үүсвэр мотор, ирлэгч, ноос хяргах хайчны хоёр төрлийн ирийг үнийн өсөлттэй холбоотой алдагдал хүлээж байгаа шалтгаанаар одоогийн байдлаар нийлүүлээгүй байна. Тус компанитай ажил гүйцэтгэх гэрээнд заасны дагуу 0.3 хувиар алданги ногдуулна гэвэл 10.4 сая төгрөгийн алданги тооцогдохоор байна. Дээрх төслийн хүрээнд нийлүүлэгдсэн зарим тоног төхөөмжүүдийг Хүнс хөдөө аж ахуйн хашаанд ил задгай хадгалж байгаа нь хадгалалтын горим шаардлагыг хангахгүй байна.

Дээрх төслийн хүрээнд нийлүүлэгдсэн зарим тоног төхөөмжүүдийг Хүнс хөдөө аж ахуйн хашаанд ил задгай хадгалж байгаа нь хадгалалтын горим шаардлагыг хангахгүй байна.

Б.2.2. Гэрээний биелэлтийг дүгнэж, хэрэгжилтийг тооцоогүй байна.

Хөдөө аж ахуйн салбарт хэрэгжсэн тусалмжийн талаар үр дүн, үр нөлөөллийг тооцсон судалгаа, шинжилгээгүй хийгдээгүй байна. Аймгийн хэмжээнд хөдөө аж ахуйн салбарт хэрэгжсэн төсөл арга хэмжээний гэрээг дүгнэж, үр дүн, үр нөлөөг тооцсон баримт материалыг ирүүлээгүй зэрэг нь тус төсөл арга хэмжээний гэрээний биелэлт, үр дүн тооцоогүй гэж дүгнэхээр байна.

Төслийн хүрээнд бий болсон хөрөнгийн хадгалалт хамгаалалтыг сайжруулж, гэрээний биелэлтийг дүгнэж, үр дүн, үр нөлөөг тооцож, дутуу нийлүүлэгдсэн хөрөнгийг бүрэн хүлээн авах талаар хууль тогтоомжийн хүрээнд шийдвэрлэж, төсвийн хөрөнгийг зориулалтын дагуу ашиглах шаардлагатай байна.

В. БҮЛЭГ 3: Зээл, тусламжийн хөрөнгийг олгох, хэрэгжүүлэх, ашиглахад тавьсан ч, бүрэн баримтжуулаагүй, санхүүгийн бүртгэл зөрүүтэй байна.

В 1. Зээл, тусламжийн хөрөнгийг олгох, хэрэгжүүлэх, ашиглахад тавих хяналт үр дүнтэй байна.

Судалгаагаар аймгийн хэмжээнд ХАА-н салбарт 2019-2023 онуудад олгосон нийт 6,421.5 сая төгрөгийн тусламжийн ихэнхийг нь “Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлага хөгжил” төсөл 46.3 хувийг, Дэлхийн банкны “Мал аж ахуйн эдийн засгийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх” төсөл 33.8 хувийг тус тус эзэлж байна. Үүнээс 1,332.2 сая төгрөгийг Сайнцагаан сум авсан нь нийт тусламжийн 44.8 хувь байна. Энэ нь Сайнцагаан суманд хүнсний ногооны зоорь, мал үржлийн багаж тоног төхөөрөмж, борлуулалтын цэгийн дэмжлэг авсан, агуулах, шинээр барьсан борлуулалтын цэгийн санхүүжилтээр тус тус илүү байгаатай холбоотой байна.

В.1.2. Зээл, тусламжийн хөрөнгөөр санхүүжсэн төсөл, арга хэмжээнд эрх бүхий байгууллагууд хяналт тавьсан ч бүрэн баримтжуулаагүй байна.

Аймгийн ХАА-н салбарт 2019-2023 онуудад Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлага хөгжил, Дэлхийн банкны МААЭЗ-ийн эргэлтийг нэмэгдүүлэх, Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилт, Азийн хөгжлийн банкны тэжээлийн тогтвортой менежмент, Шинэ хөдөө төсөл зэргээс тусламжийг санхүүжүүлжээ. Үүнээс Өндөршил, Өлзийт сумдад хийсэн бог малын угаалгын ванн хийх ажилд захиалагчийн хяналт хийгээгүй, Дэлгэрцогт суманд өвс тэжээлийн агуулах засварлах, борлуулалтын цэг шинээр барих ажлыг хүлээн авахдаа гэрээ дүгнэсэн акт үйлдэж баримтжуулаагүй байна.

Иймд хэрэгжүүлсэн төсөл арга хэмжээг захиалагчийн хяналтыг бүрэн хийж тайлан бичиж хэвших, гүйцэтгэгчээс хүлээн авахдаа гэрээний үүргийн биелэлтийг тооцож, акт үйлдэн баримтжуулж хэвших нь зүйтэй.

В.2. Зээл, тусламжийн ашиглалтад дүн шинжилгээ хийж, үр дүнг тооцоогүй байна.

В.2.1. Зээл, тусламжийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтийн явц, үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийгээгүй байна.

Тусламжийн арга хэмжээг гүйцэтгэсэн ажлын нэр төрлөөр авч үзвэл “Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлага хөгжил” төслийн 31.4 хувийг худаг гаргахад, 27.6 хувийг өвс тэжээлийн агуулах барихад, 12.9 хувийг борлуулалтын цэг шинээр барихад тус тус зарцуулжээ.

Харин хүртээмжийн хувьд худаг сумдын 93.3 хувийг, бог малын угаалгын ванн 80.0 хувийг тус тус хамарчээ.

Аймгийн Засаг даргын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх 2022 оны төлөвлөгөө, хэрэгжилт болон Аймгийн жилийн хөгжлийн төлөвлөгөөний 2022 оны жилийн эцсийн хэрэгжилтэд хийсэн хяналт шинжилгээ үнэлгээний тайланд аудитад хамрагдсан хугацааны хөдөө аж ахуйн салбарт олгосон зээл тусламжийн хэрэгжилтийн талаар үнэлгээ хийсэн мэдээлэл байхгүй байна.

В.2.2. Зээл, тусламжийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний бүртгэл зөрүүтэй байна.

2019-2023 онуудад Дундговь аймгийн Хөдөө аж ахуйн салбарт нийт 110.0 сая төгрөгийн зээл, 6,421.5 сая төгрөгийн тусламж олгогдсон байна. Төслийн хүрээнд олгогдсон тусламжийн 3,861.6 сая төгрөг буюу 60.1 хувь нь хөрөнгийн чанартай тоног төхөөрөмж, эд зүйл байна. Аудитын явцад тусламжийн хөрөнгийн бүртгэлийг сумдын холбогдох байгууллагын бүртгэлтэй түүвэрлэн тулган шалгахад аймгийн ЗДТГ-ын ХОХБТХ-ээс ирүүлсэн судалгааны дүн нь холбогдох байгууллагуудын санхүүгийн тайланд бүртгэсэн дүнгээс нийт 22.6 сая төгрөгөөр зөрүүтэй байна.

Мөн Луус суманд 2022 онд ирсэн хүлэмж, 2023 онд трактор, анжис анхан шатны баримтгүй үнэ тодорхойгүй тул орлогодож аваагүй байна. Аудитад ирүүлсэн судалгааны дүн алдаатай, мэдээлэл зөрүүтэй аудитын явцад олон дахин өөрчлөгдөж байсан нь нөхцөл байдлыг үнэн зөв тодорхойлж дүгнэлт өгөхөд хүндрэл үүсгэж байлаа.

Бүртгэл судалгааны үнийн зөрүүний шалтгааныг тогтоож бүртгэл тайланд залруулах, анхан шатны баримт дутуугаас бүртгэлд тусгаагүй хөрөнгийн баримтыг бүрдүүлж бүртгэл тайланд тусгах, цаашид тайлангийн хугацаанд тооцоо нийлж бүртгэлийн үнэн зөв байдлыг хангаж, холбогдох байгууллага, хэлтэс агентлагуудын ажлын уялдаа холбоог сайжруулах, хариуцлагатай ажиллах шаардлагатай байна.

Дүгнэлт

Аудитын явцад цуглуулсан нотлох зүйлс, аудитын дүнд үндэслэн дараах дүгнэлт хийж байна. Үүнд:

- ✓ Зээлийн хөрөнгийг ашиглагч гэрээнд заасан үүргээ тогтоосон хугацаанд бүрэн биелүүлсэн байна.
- ✓ Хөдөө аж, ахуйн салбарт эхрэгжүүлсэн тусламж олон нийтийн хэрэгцээ шаардлагыг хангаж байгаа боловч зарим хөрөнгийг зориулалтын дагуу ашиглаагүй, үр дүнг тооцож ажиллаагүй байна.
- ✓ Зээл, тусламжийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн төсөл, арга хэмжээний хэрэгжилтийн явц, үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийгээгүй байна.
- ✓ Төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд бий болсон хөрөнгийг тайлангийн хугацаанд тооцоо нийлж бүртгэлийн үнэн зөв байдлыг хангаж, холбогдох байгууллага, хэлтэс агентлагуудын ажлын уялдаа холбоог сайжруулах, хариуцлагатай ажиллах шаардлагатай байна.

Зөвлөмж

Аудитын нотлох баримт, аудитын дүгнэлтэд үндэслэн дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг дор дурдсан байгууллага, албан тушаалтанд зөвлөж байна.

Аймгийн Засаг даргад:

1. Орон нутгийн хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд зээл, тусламжийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн төсөл, арга хэмжээг бүрэн тусгаж хэрэгжилтийн явц, үр дүнд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийлгэж үр дүнг тооцож ажиллах;
2. Төслийн хүрээнд бий болсон хөрөнгийн хадгалалт хамгаалалтыг сайжруулж, гэрээний биелэлтийг дүгнэж, дутуу нийлүүлэгдсэн хөрөнгийг бүрэн хүлээн авах талаар хууль тогтоомжийн хүрээнд шийдвэрлэж, төсвийн хөрөнгийг зориулалтын дагуу ашиглах;
3. Бүртгэл судалгааны үнийн зөрүүний шалтгааныг тогтоож бүртгэл тайланд залруулах, анхан шатны баримт дутуугаас бүртгэлд тусгаагүй хөрөнгийн баримтыг бүрдүүлж бүртгэл тайланд тусгаж, тайлангийн хугацаанд тооцоо нийлж бүртгэлийн үнэн зөв байдлыг хангаж, холбогдох байгууллага, хэлтэс агентлагуудын ажлын уялдаа холбоог сайжруулж ажиллах;

Монгол Улс, Дундговь аймаг 48090, Сайнцагаан сум, Нарлаг
баг, Нутгийн удирдлагын ордон Утас/Факс: 70-59-24-39
E-mail: dundgovi@audit.gov.mn ○Н